

Fakta og svar på typiske spørsmål om emballasje

Oppdatert 2.3.2021

Nytteverdien av kildesortering er et tilbakevendende tema i media, ofte med en kritisk vinkling. For å kunne svare godt på spørsmål om emballasje og emballasjemerking har LOOP, Grønt Punkt Norge og Avfall Norge sammenstilt fakta og svar på typiske spørsmål. Hensikten er å bygge tillit til systemet ved å styrke og samordne bransjens kommunikasjon om emballasje. Vi har tatt for oss alle typer emballasje, men det blir naturlig et ekstra fokus på plastemballasje. Bransjeaktører stiller seg bak dokumentet.

Merk: Med «gjenvinnes» og «gjenvinnbarhet» mener vi her materialgjenvinnes.

1. Hvorfor er emballasje viktig?

Emballasjens viktigste egenskap er å ta vare på produktet den beskytter. Emballasje er et miljøtiltak for å forhindre svinn under transport fra opprinnelsessted via butikk og hjem til forbruker. Når produsenter velger emballasje er hovedfokus å bruke emballasje som er best for produktet. Den skal hindre at produktet skades, uttørking, lys- og oksygenpåvirkning og øke holdbarheten. Når man skal ta hensyn til dette og ivareta produktets egenskaper kan det gå på bekostning av gjenvinnbarheten. Målet er likevel at mest mulig emballasje skal være gjenvinnbar.

Fakta som kan være aktuell:

- Kasting av mat og ødelagte produkter er mer ressursløsende enn bruk og kast av plastemballasje. Særlig hvis du kildesorterer plasten.
- Klimaeffekten er større ved å redusere matsvinn enn å redusere plastbruk: En rapport fra NOK i 2016 viser at det er 10 ganger verre for klima å kaste mat enn å bruke plast.
- Emballasjen står for mellom 1 og 20 prosent av de totale klimagassutslippene til et emballert produkt.

(kilde: Norsus, tidligere Østfoldforskning)

2. Hva er emballasje?

Emballasje er innpakning og beskyttelse av produkter.

Emballasjen, om det er beger, boks eller flaske, kan bestå av forseglinger, etiketter, trykk, lim og korker. Det er emballasjens kombinasjon av materialer som avgjør hvor enkelt den lar seg gjenvinne.

3. Hva slags emballasje er gjenvinnbar?

Emballasje som består av ett materialslag (monomaterialer) er i utgangspunktet enklest å materialgjenvinne. Samtidig er det flere faktorer som påvirker om en gjenvinnbar emballasje faktisk blir gjenvunnet.

Den største utfordringen for gjenvinningen av emballasje er at for mye ender i restavfallet. Beregninger fra Deloitte i 2019 viser at så mye som 65 prosent av all plastemballasje fra husholdninger ender i restavfallet. Det viktigste tiltaket for at emballasje skal kunne gjenvinnes er at den blir kildesortert hjemme hos folk.

For plast er svaret mer sammensatt. Markedet for gjenvunnet plast er utfordrende, og for enkelte plasttyper er markedet nærmest fraværende. Det kan føre til at det ikke er etterspørsel etter gjenvunnet råvare og dermed blir ikke emballasjen materialgjenvunnet. Derfor jobbes det aktivt med å øke etterspørselen etter gjenvunnet plast, for å sikre det sirkulære kretsløpet. Forbruker skal slippe å forholde seg til svingninger i råvaremarkedet, men gis et forutsigbart og langsiktig svar ut i fra gjenvinnbarheten.

3. Sammensatt emballasje

Dette temaet kommer også under emballasjemerking.

Noe emballasje er sammensatt av flere materialer, som gjør den vanskelig å gjenvinne med tradisjonell mekanisk sorteringsteknologi. Det er særlig emballasje sammensatt av plast og aluminium eller plast og papir. Et eksempel er chips- og kaffeposer. Disse emballasjetyperne har fått stor oppmerksomhet i media, men sammen med blisteremballasje (som pillebrett) utgjør dette kun rundt tre prosent av den totale mengden plastemballasje som settes på markedet, ifølge en studie gjennomført av Netherlands Institute for Sustainable Packaging, som er overførbar til norske forhold.

Enkelte chips og kaffeprodusenter har funnet en løsning for sine produkter, samtidig er dette krevende. Det tar tid å finne gode alternativer som ivaretar lys- og fuktbarrierer og krever prøving og feiling. Et godt alternativ for én produsent er ikke nødvendigvis mulig for en annen. Dette avhenger blant annet av pakke- og lukketeknologi, oljen de bruker i

chipsproduksjon og andre faktorer. Det er gode eksempler på at monomaterialer kan fungere, samtidig er det andre ting enn gjenvinnbarhet som samlet sett kan avgjøre om emballasjen er miljøeffektiv eller ikke. Dette utvikler seg stadig, og å heie på den positive utviklingen motiverer til økt fokus på mer miljøriktig emballasje, enten det er å gjøre den gjenvinnbar eller kutte bruk av ikke-fornybare råvarer.

4. Svart plastemballasje

Svart plastemballasje skal sorteres som plast. Det er teknologien valgt på det enkelte sorteringsanlegget som avgjør om svart plastemballasje blir utsortert til gjenvinning eller ikke. Det pigmentet flest anlegg har problemer med å sortere ut er carbon black. Dagens NIR(near infrared)-teknologi som skanner og sorterer plastemballasje på flere sorteringsanlegg, klarer ikke å oppfatte carbon black-emballasje, dermed blir den heller ikke sortert. En stadig utvikling både i tradisjonell mekanisk gjenvinningsteknologi, og utvikling av kjemisk materialgjenvinning gjør det imidlertid mulig å gjenvinne svart plast med morgendagens teknologi.

I dagens marked er det vanskelig å få avsetning på svart og annen kraftig innfarget plast. Derfor er det en sterk anbefaling til vareprodusenter å gå bort fra carbon black og unngå sterke farger.

5. Hva gjør produsentene?

I de største bedriftene som Orkla, Bama, Tine, Mills, Nortura, Coop, Vinmonopolet og mange andre, jobber det dedikerte emballasjeutviklere med emballasje hver eneste dag. Siste års fokus på gjenvinnbarhet og forbrukerkrav skjerper produsentene og sammen utgjør disse bedriftene en stor andel av emballasjen som blir solgt i Norge. Det er med andre ord viktig at disse bedriftene har dette høyt på agendaen.

6. Gode eksempler på hva produsentene gjør

Det er enkelt å trekke fram de dårlige eksemplene på emballasje som ikke lar seg gjenvinne, og forbrukermakten til å påvirke emballasjevalg er viktig. Samtidig er det mye godt arbeid som er gjort. Blant annet takket være godt samarbeid mellom produsenter og avfallsbransjen:

- Idun ketchupflasker og Melange flytende smør. Tidligere ble det brukt ulike materialer på flaske og etikett som gjorde at flasken ofte ble sortert feil på sorteringsanlegg. Ved å endre etiketten økte man gjenvinnbarheten på flere hundre tonn plastflasker.
- Mills har byttet ut carbon black-lokk på potetsalatene sine.
- Tine har erstattet carbon black-fargen på sin revet ost-emballasje.
- Tine Kremgo smøreost har byttet ut aluminiumsbegeret med rent PP-beger.
- Kims har fjernet aluminiumsbelegget i chipsposen, og erstattet det med en pose i monomateriale.
- Jordbærbeger har i stor grad endret seg fra sort til lys farge, eller gått over til papp.
- Blomsterpotter har også gått fra carbon black til lyse farger

I tillegg har mange produsenter jobbet med å redusere emballasje og særlig plast:

- Hennig Olsen har lansert tynnere isbokser (sparer 40 tonn plast i året)
- Cloetta har minsket posestørrelsen på «Godt & Blandet»
- Ringnes har redusert halvannenliters-flaskene med 2 gram (sparer 200 tonn i året)
- Fjordland har redusert vekten på beger til rømmegrøt med 3,5 gram (sparer 3,5 tonn)
- Tine har redusert vekten på beger til blant annet rømme og yoghurt med 1 gram (sparer 50 tonn i året)

7. Hvorfor velger ikke alle gjenvinnbar emballasje?

Det ikke alle produkter som kan bruke gjenvinnbar emballasje, blant annet på grunn av matsikkerhet. I tillegg kan det totale miljøregnskapet tilsi at redusert svinn av mat gir bedre miljønytte enn graden av gjenvinnbarhet på emballasjen. Det er også enkelte produsenter som ikke prioriterer gjenvinnbar emballasje. Mange produkter er også importert fra land hvor fokuset på emballasjens gjenvinnbarhet ikke er like stort som hos mange av de norske vareprodusentene. Det kan også handle om mangel på kunnskap, og prisen på emballasjen. Emballasje er også vareidentitet, og frykt for å ødelegge identiteten kan påvirke emballasjevalgene.

8. Hva gjør at emballasje ikke gjenvinnes?

Det er flere faktorer som gjør at en emballasje ikke gjenvinnes:

- Den blir ikke kildesortert, men kastes i restavfallet

- Emballasjen består av flere materialer som ikke lar seg skille og dermed er vanskelig å gjenvinne
- Emballasjen blir feil lest av maskinene på sorteringsanlegget fordi f.eks begeret og etiketten er av ulike materialer
- Det er ikke et marked for den typen materiale som emballasjen består av, noe som gjør at sorteringsanlegget ikke får solgt det ferdig sorterte materialet. Dette er en varierende faktor og en type plast som er umulig å selge i februar, kan ha et marked i oktober.
- Svært skitten emballasje er teknologisk utfordrende å sortere

9. utfordringer ved import

Norge importerer mange varer, og på verdensbasis er det ikke like stort fokus på design for gjenvinning som i Norge. For lille Norge er det vanskelig å påvirke de verdensledende storselskapene i emballasjeutvikling. Ettersom emballasjen også selges på andre markeder enn norske, mangler emballasjen også ofte norske emballasjemerker.

10. Rammebetingelser

Både i EU og nasjonalt er det de siste årene lagt stor vekt på å utarbeide nye direktiver, forskrifter og rammeverk, samt revidere eksisterende. Dette for å nå nye, ambisiøse mål om økt ressursutnyttelse og økt verdiskaping knyttet til avfallsressurser. Waste Framework Directive, Avfallsforskriften, nasjonal strategi for sirkulær økonomi, forskrift om krav til utsortering og materialgjenvinning av biologisk avfall og plastavfall, er blant disse. Vi kan dermed forvente at det i løpet av de neste få årene fastsettes nye rammebetingelser som konkretiserer ansvar, regulering, kontroll og kostnadsfordeling.

Emballasjemerking

Tilbakemeldingene på de nye kildesorteringsmerkene har vært positive. Mange norske produsenter har allerede gått over til nye merker, og det legges inn som profilstandard i ny produksjon.

Detaljer rundt hvordan emballasje bør merkes [finner du her](#). Vi anbefaler at alle kommuner også kjenner disse anbefalingene når de får spørsmål om hvordan emballasje skal sorteres, hvis det ikke framkommer av [sortere.no](#). Dermed kan vi unngå unødvendige regionale forskjeller, som bidrar til forvirring.

Målet med nye sorteringsmerker er at det skal være enkelt for både forbruker og næringsliv å sortere riktig, derfor er man avhengig av at merkeordningen følges opp i kommunene og i det offentlige rom.

En viktig presisering er at emballasje med gammel merking bør brukes opp før man går over til ny merking. Å kaste brukbar emballasje på grunn av feil symbol er ikke miljøvennlig.

Returselskapene tar også gjerne i mot spørsmål både fra forbrukere og kommuner/IKS når det dukker opp spørsmål knyttet til emballasjevalg. Vi går da i dialog med medlemsbedriften, får deres forklaring på emballasjen og rådgir endring der det er mulig.

1. Hva betyr sorteringsmerket?

Sorteringsmerket forteller hvordan emballasjen skal sorteres. Det betyr at emballasje som er riktig merket med nye symboler i all hovedsak blir materialgjenvunnet, men som vi forklarer i dette faktaarket så kan dette påvirkes av svingninger i markedet eller ulik teknologi. Sorteringsmerket er derfor ikke en garanti for at emballasjen blir materialgjenvunnet.

2. Blir forbruker "lurt" hvis emballasjen er merket sorteres som plast, men den ikke blir gjenvunnet?

Nei. Hvis forbruker sørger for at plasten havner på riktig sted sørger returselskapene for at så mye som mulig blir gjenvunnet. Det er flere årsaker til at en emballasje ikke blir

gjenvunnet, men hovedandelen plast som sorteres riktig av forbruker blir sendt til materialgjenvinning. Det som kastes i restavfallet får i hvert fall ikke muligheten til å bli brukt igjen.

I europeisk perspektiv er vi gode på kildesortering i Norge. Det skal være enkelt å kildesortere, derfor skal ikke forbruker trenge å tenke på sorterings- og gjenvinningsteknologi, forskjeller ved sorteringsanlegg eller markedet for gjenvunnet plast, som er faktorene som avgjør om en emballasje faktisk lar seg gjenvinne. Merkesystemet må være robust og det må gjelde for i dag, i morgen og om et år. Samtidig bidrar innføringen av et eget merke for restavfall til å synliggjøre emballasje som er umulig å gjenvinne.

3. Hvorfor er det ikke obligatorisk med sorteringsmerker?

I dag er det ikke et myndighetskrav til sorteringsmerker. Vareprodusenter har et bredt krav til merking, som er relatert til varens innhold for å sikre helsekrav og matsikkerhet. Ofte er det derfor liten plass igjen til andre merker. Det er heller ingen felles standard for Europa, men merking vil bli mer utbredt med en felles nordisk merkestandard og når fokuset øker også ellers i Europa. Fra juli er det obligatorisk å merke visse engangs plastprodukter med felles EU-merke.

4. Hvordan skal sammensatt emballasje merkes?

Er det lett å skille materialene skal emballasjen merkes med to symboler. For eksempel kartong og plast. Hvis emballasjen består av mindre enn 80 prosent hovedmateriale plast eller kartong og ikke kan skilles, anbefaler returselskapene at emballasjen merkes som restavfall. Dette er en ny anbefaling som kom med de nye merkene. Anbefalingen skal sikre at emballasje med meget lav gjenvinnbarhet ikke kildesorteres og i tillegg redusere andelen som blir maskinelt avvist hos både papir- og plastgjenvinnere. Mange produsenter ønsker ikke å synliggjøre at emballasjen deres har dårlig gjenvinnbarhet og strenge grenseverdier kan motivere til bedre emballasje.

5. Hvordan skal kombinasjonsfolier merkes?

Poser og filmer satt sammen av plast/papir eller plast/aluminium/metallisert plast kan merkes med plastmerke hvis barrieren av aluminium/metallisert plast er under 5 mikrogram (μm), og ikke på emballasjens ytterside. Er den under 5 μm og på emballasjens innside skaper den

lite problemer og blir sortert i riktig fraksjon på sorteringsanlegget. Ellers skal den merkes med symbol for restavfall.

6. Hva med drikkekartong med plast på innsiden?

Etter medieoppmerksomhet på chips- og kaffeposer stiller flere forbrukere spørsmål ved annen emballasje som framstår sammensatt, som drikkekartong med plastbelegg. Her er det viktig å påpeke at melken ikke hadde holdt seg lenge i drikkekartongen uten et tynt plastlag, og at dette lar seg skille ut i gjenvinningsprosessen. Under gjenvinningen av drikkekartong sørger tromler og pulper for at plasten blir skilt fra kartongen og at kartongen blir til ny fiber.

7. utfordringer med restavfalls-merket

Emballasje som ikke lar seg gjenvinne med dagens eller morgendagens teknologi skal merkes restavfall. Dette gjelder hovedsakelig komposterbar plastemballasje som er uønsket i plaststrømmen, kombinasjonsfolier og sammensatt emballasje med mindre enn 80 prosent hovedmateriale. Merking av emballasje som restavfall er likevel et dilemma. Det må ikke bli en hvilepute for produsentene. Ambisjonen er at så lite emballasje som mulig skal merkes restavfall, og at produsentene heller vurderer hvordan de kan utvikle bedre og mer gjenvinnbar emballasje. I stadig økende grad ser vareprodusenter at god gjenvinnbarhet av emballasjen også er salgsfremmende og påvirkes derfor til å utforme emballasjen slik at den egner seg for gjenvinning.

8. Hva betyr industrielle merker?

Symboler som piler og trekanter med tall og bokstaver som for eksempel PP, PS PE-LD, er internasjonale merker myntet på industrien og ikke norske forbrukere. Merkene forteller hva produktet er laget av, og dette trenger ikke forbruker å forholde seg til.

9. Hva betyr Grønt Punkt-merket?

Grønt Punkt-merket er et europeisk fellesmerke som forteller at produsenten har betalt vederlag for emballasjen. Det fungerer som en kvittering eller bevis på at bedrifter med mer enn 1 000 kg emballasje har tatt lovpålagt miljøansvar for emballasjen ved å være medlem i

et godkjent returselskap. Det sier dermed ingenting om hva emballasjen er laget av, eller om den er gjenvinnbar.

10. Komposterbar plast

Komposterbar plast kan ikke resirkuleres med annen plast, og den kan heller ikke sorteres som matavfall eller bioavfall. Derfor skal denne emballasjen merkes som restavfall. Samtidig er det forskjell på komposterbar/nedbrytbar bioplast (bionedbrytbar) og gjenvinnbar bioplast. Den gjenvinnbare bioplasten kan være identisk med plast laget av fossile råvarer, og kan derfor sorteres som plast.